

אליעזר משיטתו בענין נולד, ואוקמיה והעמידוהו בשיטתייהו!

דתנן במסכת נדרים [סד א]: פותחין ב"נולד", דברי רבי אליעזר.

וחכמים אוסרין לפתוח ב"נולד".

ואמר רבא: אף על גב דאמור רבנן שאין פותחין ב"נולד", אבל פותחין ב"תנאי נולד".

היכי דמי, איך הוא פתח ב"תנאי נולד"? —

אמרי להון, אומרים לנזירים הללו: אילו בשעה שנדרתם אתא איניש, היה בא אדם ואמר לבון דחרב בית המקדש בעתיד — מי הוה נדריתון?

והיינו, שמוצאים להם פתח עקיף, שאינו תלוי בחסרון בצלילות דעתם, אלא במצבם בעת הנדר, שאילו בשעת הנדר היה מישהו בא ומודיע להם את העתיד לקרות, הם לא היו נודרים אז בגלל דבריו.

אמר רב יוסף: אי הוואי התם, הוה אמינא להון לחכמים שאין זה נולד. שהרי כבר ניבא ירמיהו על חרבן הבית הראשון והשני.

כי הכתיב [ירמיה ז] "היכל י"י, היכל י"י, היכל י"י המה!"

והיינו, שאין לכם לסמוך על דברי המנחמים אתכם שיכולים אתם להמשיך במעשיכם הרעים, ואומרים, שגם אם יחרב הבית הוא עתיד להבנות מחדש.

כי בית אחד זה מקדש ראשון, ובית שני זה מקדש שני, ואם יחרבו שניהם, יבנה גם השלישי!

והלך להביא את בהמתו, ומצאה שנגנבה הבהמה —

אם עד שלא נגנבה בהמתו נזר, ורק אחרי קבלת נזירותו נגנבה הבהמה, הרי זה נזיר.

ואינו יכול להשאל על נדרו בפתח של "נולד", שאילו היה יודע שלאחר קבלת נזירותו תיגנב בהמתו הוא לא היה נודר, כי גניבה היא מאורע לא מצוי, ולא היה צריך להעלותו בדעתו.

ב-לב ואם משנגנבה בהמתו נזר, אינו נזיר.

כי אין זה נולד, שהרי בשעת קבלת נזירותו כבר נגנבה בהמתו, אלא שהוא לא ידע ממה שאירע עקב חוסר ידיעתו.

וזו טעות, של פתח בנולד, טעה נחום המדי, כשעלו נזירים מן הגולה, ומצאו בית המקדש חרב.

אמר להם נחום המדי: אילו הייתם יודעין שבית המקדש חרב, האם הייתם נוזרים כשלא תוכלו להביא קרבנותיכם, ותהיו אסורים לעולם?

אמרו לו: לא!

והתירן נחום המדי.

וכשבא הדבר אצל חכמים, אמרו: כל נזיר שנזר עד שלא חרב בית המקדש, הרי הוא נזיר, כי פתח זה נולד הוא.

וכל שנזר משחרב בית המקדש — אינו נזיר.

גמרא:

אמר רבה: שטפוהו העבירוהו רבנן לרבי

ודוחה הגמרא: נהי יודעין להון דיהרוב הבית מדברי ירמיהו, מי יודעין לאימתי יחרב?

אמר אביי: וכי לא ידעין לאימת אימתי יחרב המקדש?

והכתיב [דנאל ט] "שבעים שבעים" [שבע פעמים שבעים, דהיינו ארבע מאות ותשעים שנה מחורבן בית ראשון] נחתך על עמך ועל עיר קדשך" חורבן הבית השני [דהיינו שבעים שנות גלות בכל ועוד ארבע מאות ועשרים שנה של בית שני].

ועונה הגמרא: ואכתי מי ידעין כהי יומא של שנה זאת יחרב הבית, ולגבי זה הוי נולד.

מתניתין:

ששה אנשים שהיו היו מהלכין בדרך, ואחד בא כנגדן.

אמר אחד מהן: הריני נזיר שזה איש פלוני.

ואחד אמר הריני נזיר שאין זה איש פלוני.

ואמר השלישי לשנים: הריני נזיר שאחד מכם נזיר.

ואמר הרביעי לשנים: הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר.

ואמר החמישי לשנים: הריני נזיר ששניכם נזירים.

ואמר השישי לכל החמישה: הריני נזיר שכולכם נזירים.

בית שמאי אומרים: כולן נזירים.

ובית הלל אומרים: אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו, וכפי שתבאר הגמרא את דבריהם.

ורבי טרפון אומר: אין אחד מהם נזיר, לפי שאין נזירות חלה אלא בדבר שהיה מבורר בשעה שנדר, ולא בדבר המסופק.

הרתיע חזר אותו אדם שהיה מהלך נגדם, לאחוריו — אינו נזיר.

ויבואר בגמרא.

רבי שמעון אומר: כיון שהדבר ספק, יאמר "אם היה כדבריו, הריני נזיר חובה. ואם לאו, הריני נזיר נדבה".

גמרא:

שנינו במשנה: בית הלל אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו.

ותמהה הגמרא: אמאי הוי נזיר?

אמר רב יהודה: תקן את דברי בית הלל במשנה ואימא, אמור כך: מי שנתקיימו דבריו.

אביי אומר: אין צורך בשינוי הגירסא, אלא גא-א מדובר בכגון דאמר: אי נמי לאו פלוני, גם אחוי אהיה נזיר!

ומאי "לא נתקיימו דבריו"? —

לא נתקיימו דבריו הראשונים, נדרו הראשון, אלא דבריו אחרונים, נדרו השני.

שנינו במשנה: הרתיע לאחוריו, חזר אותו אדם — אינו נזיר כו'.

ומדייקת הגמרא: טעמא משום דהרתיע